

Ruggengraat in wording

Eén taal als aanzet voor doorlopende leerlijn

Een bundel met competentiebeschrijvingen voor elf niveaus van vmbo tot hbo is het eerste resultaat van het Ruggengraatproject. Tijdens de velddag op 14 juni maakte het onderwijs kennis met die beschrijvingen. Het is nog geen eindproduct.

“De doorlopende leerlijn van vmbo tot hbo knelt te veel,” betoogde lector Frank de Jong een jaar geleden toen ik hem voor Vakblad Groen Onderwijs interviewde over het Ruggengraatproject. Hij vertelde toen dat hij met het Ruggengraatproject één taal wil ontwikkelen die competenties beschrijft voor alle niveaus van vmbo tot hbo. Ik ben daarom benieuwd of ik op donderdag 14 juni, tijdens de Velddag Ruggengraat iets over die taal te weten kan komen. Ook anderen zijn nieuwsgierig; vertegen-

woordigers van aoc's (vmbo en mbo) en hbo-instellingen zijn naar de Wageningse Berg gekomen. Vaak zijn het mensen die werken in projecten om die doorstroom beter te maken tussen vmbo en mbo. Of tussen mbo en hbo. Ze doen dat omdat ze vinden dat het onderwijs efficiënter kan.

Hernia

Het gaat er niet zozeer om dat leerlingen sneller doorstromen, zeggen mijn tafelenoten. Tijdwinst is niet het belang-

Het kaartspel maakt duidelijk hoe de elf niveaus van vmbo tot hbo in elkaar zitten. Leuk om te doen, maar soms wel lastig

Ruggengraatproject

Onder leiding van Frank de Jong (lector competentieontwikkeling Stoas Hogeschool en CAH Dronten) hebben de projectleden en deelnemers van verschillende partijen (vmbo, mbo, hbo, Aequor, CPS, WUR) afgelopen jaar samengewerkt in het Ruggengraatproject van de Groene Kenniscoöperatie. Ze willen werken aan een doorlopende leerlijn van vmbo tot hbo, die opgebouwd is uit aaneensluitende en transparante schakels zoals de wervels in een ruggengraat.

In de bundel 'competenties in de groene onderwijskolom' – een tussenproduct van de groep – staan die schakels beschreven. Het zijn beschrijvingen van competenties die uitgewerkt zijn op elf niveaus. Uitgangspunt zijn onder meer de 18 competenties van het Groene Leertraject (vmbo) en de 25 SHL-competenties (mbo). Die competenties zijn op elf verschillende aspecten uitgewerkt zoals verantwoordelijkheid, zelfstandigheid, werk, verandervermogen of kennis en inzicht.

rijkste. Ze vinden het belangrijker dat de aansluiting beter is. Dat leerlingen niet opnieuw dingen moeten leren die ze al lang kennen. In zijn inleiding benadrukt Frank de Jong nogmaals de noodzaak van een betere doorstroom. Hij noemt enkele politieke streefcijfers. Er moet minder tussentijdse uitvallers komen, en meer mensen met een startkwalificatie. Een betere aansluiting kan er voor zorgen dat leerlingen en studenten niet teleurgesteld raken, dat ze vroegtijdig afhaken of dat ze tijdverlies oplopen.

Een set van competentiebeschrijvingen op elf niveaus – van vmbo tot hbo – moet helpen die doorstroom te versterken. Een jaar lang heeft de Projectgroep Ruggengraat (zie kader) gewerkt aan die beschrijvingen. Het resultaat is een dikke bundel van meer dan honderd pagina's. Net als iedereen heb ik bij binnenkomst zo'n bundel in handen gekregen. Ondanks mijn nieuwsgierigheid nodigt het nog niet uit om me er in te storten. Het lijkt een brei van tabellen met beschrijvingen in de vorm van steekwoorden. Ik krijg nog geen beeld van die ene gemeenschappelijke taal. Ik begrijp nog niet goed welke niveaus ze onderschei-

den en hoe de tabellen met beschrijvingen zijn opgebouwd.

De niveau-indeling was ook voor de projectgroep lastig, vertelt Cees de Jong (CPS). Ze zochten naar een manier om competenties te plaatsen in de schakels van de onderwijskolom. Zo ontstond een soort van kaartspel waarin je kunt oefenen met niveaus inschatten. De Jong wil ons ook die niveaus leren schatten. Hij laat ons in groepen met kaartjes puzzelen. Bedoeling is om kaartjes, waarop een competentiebeschrijving staat, in de goede volgorde van de ruggengraat plaatsen (zie kader). Leuk maar wel lastig soms.

Lastig is bijvoorbeeld de positie van niveau 1 van het mbo. In de ruggengraat staat die boven de theoretische leerweg van het vmbo, maar dat klopt niet. "Er zit een flinke hernia in de ruggengraat", constateert iemand. Anderen vinden het lastig omdat de beschrijvingen erg talig zijn. Het is maar net hoe je de woorden interpreteert. Is 'kan zich redden in vertrouwde situaties' – een omschrijving

voor zelfstandigheid – een niveau hoger of lager dan 'kan zich aanpassen'? Toch lukt het – na de eerste discussies – in onze groep een volgorde te bepalen waarover we het eens zijn. Tijdens de plenaire bespreking blader ik nog eens in de bundel met competentiebeschrijvingen. Het wordt me nu duidelijk hoe het boek is opgebouwd. De verschillende competenties zijn op elf niveaus en elf aspecten uitgewerkt. Het is een vrij compleet naslagwerk, maar is het bruikbaar?

Context

Die bruikbaarheid gaan we in de loop van de dag testen. Kun je ze gebruiken om de groei en ontwikkeling van leerlingen te waarderen? Kun je bepalen op welk niveau ze functioneren? Tijdens de workshop 'aansluiting vmbo-mbo' maken we kennis met vier vmbo-leerlingen. Die leerlingen van de Groenschool (Helicon Opleidingen) en het Hervion College (niet-groen vmbo) in Den Bosch geven een korte presentatie over hun →

Na hun presentatie wachten vmbo-leerlingen Anne, Marieke en Maaïke af op welk niveau wij hen beoordelen. Het levert vooral discussie op onder leiding van Frank van den Dungen

Competentiespel

In een kaartenset vind je in willekeurige volgorde een beschrijving van een aspect van een competentie. Elke beschrijving is anders geformuleerd. Leg die beschrijvingen in de juiste volgorde op een strook (de ruggengraat) met de verschillende niveaus:

- Vmbo losse certificaten
- Vmbo bbl
- Vmbo kbl
- Vmbo gtl
- Mbo niveau 1
- Mbo niveau 2
- Mbo niveau 3
- Mbo niveau 4
- Hbo Associate Degree
- Hbo BSc
- Hbo MSc

Voorbeelden van kaartensets

Complexiteit, aspect werk:

eenvoudig takenpakket – kan de complexiteit van het werk ontleden in verschillende facetten – plant gecombineerde taken – eenvoudige deeltaken – overziet effecten van eigen en andermans handelen – combineert meer taken – combinaties van taken – eenvoudige taken – eenvoudig takenpakket – overziet en begrijpt activiteiten van diverse en complexe aard – combineert en coördineert taken

Transfer, aspect verandervermogen

volgt veranderingen onder begeleiding – volgt veranderingen onder instructie – kan zich redden in vertrouwde situaties – denkt nieuwe concepten uit, voert veranderingen aan – kan werk in veranderende situaties bijstellen – kan zich redden in vertrouwde situaties – geeft sturing aan veranderingen, kan veranderingen vorm geven – kan voorstellen doen voor veranderingen – kan zich aanpassen – kan zich redden in vertrouwde situaties – is proactief bij veranderingen, loopt voorop, kan veranderingen onderwerpen – kan mede richting geven bij veranderingen

De kaartensets en ruggengraat kunt u downloaden via de projectruimte van het Ruggengraatproject, te vinden op de startpagina van Livelink (www.groenkenisnet.nl) onder landelijke samenwerkingsprojecten (linker kolom). Het verloop van het project kunt u ook volgen op www.kenniskring.eu

leerproject. Hun opdracht was een bedrijf te starten. Michelle van Dongen startte met een aantal leerlingen een bedrijfje dat desserts ontwikkelt voor een vijf-culturenrestaurant. Anne Nicolai en Marieke Kramer hebben met anderen het bedrijf 'Wedding Day' opgezet dat een complete bruiloft verzorgt. Ze vertellen – op vragen van ons – hoe ze tot ideevorming gekomen zijn. Hoe ze samenwerken binnen de groep. Wie er leiding geeft, en hoe. En hoe ze plannen. Lange-termijnplanning maken ze niet. Ze plannen in weken. "We moesten zorgen dat we het af hadden als we wat in

moesten leveren", vertelt Marieke. Achteraf vinden ze dat ze die planning beter hadden kunnen doen.

Aan ons de vraag om de leerlingen te waarderen als het om plannen en organiseren gaat. We krijgen een overzicht dat op alle niveaus is uitgewerkt. Net als mijn buurvrouw blader ik door die vier A-4tjes met beschrijvingen, maar kom er niet uit. Het is te lastig. De beschrijvingen zijn erg beknopt. Het aspect zelfstandigheid van deze competentie is voor vmbo-bbl omschreven als 'werkt zelfstandig na opdracht' en voor vmbo-gl-tl als 'werkt zelfstandig onderne-

mend'. Voor mbo niveau 4 is de omschrijving 'werkt zelfstandig op basis van mandaat of eigen initiatief.'

Het levert veel discussie op. De omschrijving is soms te kort door de bocht vinden sommige deelnemers: 'Er zit zo veel meer aan vast.' 'Je zou het moeten vertalen in gedragscriteria.' Hoe vaak hebben de leerlingen hulp gezocht bijvoorbeeld? En hoe ver moet je in de planning vooruit kunnen kijken? Bovendien vinden – vooral mbo-docenten – dat het nogal wat uitmaakt in welke context je het bekijkt. Zelfstandig werken is voor een bloemist heel anders dan voor een loonwerker. De workshop mbo-hbo verloopt wat anders, vertelt Frank de Jong achteraf. Ook daar presenteren studenten projecten. En ook daar is het de vraag aan de workshopdeelnemers de studenten te waarderen op hun niveau. De uitkomsten komen overeen met de waardering van de eigen docenten, vinden de studenten. Ze zijn verrast dat het kan in zo'n kort tijdbestek.

De Jong constateert dat er verschillen zijn in de schakel tussen vmbo-mbo en mbo-hbo. Het curriculum is in het vmbo en mbo veel rigider neergeschreven dan in het hbo, denkt hij. "Het moet voor die schakel concreter." Dat is ook wat Dirk Koehoorn van AOC Friesland bedoelt als hij verzucht dat het te theoretisch en te moeilijk te begrijpen is. "Als we dit zo in de scholen brengen, gebeurt er helemaal niks." Cees de Jong benadrukt dat de bundel met beschrijvingen slechts een tussenproduct is. Het is niet de bedoeling dat het boek zo de scholen ingaat. Er moet nog wel wat gebeuren.

Het moet niet alleen concreter – een conclusie van vandaag – er moeten ook gebruiksinstrumenten komen. Frank de Jong wil in leergroepen, met mensen uit het onderwijs zoeken naar mogelijkheden om de ruggengraat in te zetten in de loopbaanbegeleiding van leerlingen. Of naar registratiesystemen. Frank van den Dungen laat ons aan het einde van de middag kennismaken met een eerste versie van systeem waarin je al die competenties per niveau kunt registreren. In het najaar volgt er meer, belooft De Jong. Tot die tijd moeten we het doen met de bundel competenties in de onderwijskolom. Ik blijf benieuwd. □